

NORGES HØYESTERETT

Den 27. juni 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Utgård, Webster og Berglund i

HR-2018-1257-U, (sak nr. 18-077666STR-HRET),

A (advokat Christian Wiig)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens dom i en sak om vold og seksuelle overgrep. Spørsmålet er om anken skal tillates fremmet for Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323.
- (2) A, født 00.00.1975, ble ved tiltalebeslutning av statsadvokatene i Nordland 2. april 2017 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven 1902 § 192 andre ledd bokstav a, jf. første ledd bokstav a (post I), og straffeloven 1902 § 228 første ledd, jf. § 232 (post II).
- (3) Rana tingrett avsa dom 12. september 2017 med slik domsslutning:

"A, født 00.00.1975, frifinnes for tiltalens post I.

A, født 00.00.1975, dømmes for overtredelse av straffeloven § 228, jf. straffeloven § 232 til en straff av fengsel i 120 – etthundreogtyve – dager.

A, født 00.00.1975, dømmes til å betale oppreisning til B med 40 000 – førtitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dommen."
- (4) Både påtalemyndigheten og A anket dommen. Anken fra påtalemyndigheten gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I. Anken fra A gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post II, subsidiært straffutmålingen og oppreisningserstatningen.
- (5) Hålogaland lagmannsrett, som var satt med lagrette, avsa dom 15. mars 2018 med følgende domsslutning:

- "1. A, født 00.00.1975, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 192 første ledd a) og § 228 første ledd, jf. § 232, sammenholdt med § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 3 – tre – år og 3 – tre – måneder.
2. A betaler i oppreisningserstatning 150 000 – etthundreogfemtitalen – kroner til B innen to uker fra forkynnelsen av denne dommen."

- (6) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen og kan sammenfattes slik:
- (7) Av lagmannsrettens rettsbok fremgår at fornærmede ble konfrontert med tingrettens gjengivelse av hennes forklaring til tross for at forsvaret protesterte mot dette.
- (8) Det følger av den nå opphevede straffeprosessloven § 362 tredje ledd at inntil lagrettens kjennelse foreligger, skal som regel bare slutningen i den påankede dom leses opp. Av HR-2009-622-U fremgår at det kan leses opp fra tiltaltes og vitners forklaringer fra tingretten dersom det som blir forklart for lagmannsretten samsvarer med dette. Det var ikke situasjonen i foreliggende sak. Hva gjelder lovens formulering "som regel", vises til Rt-1999-757. Partene var ikke enige om at forklaringen kunne leses opp. At dette ble gjort er en saksbehandlingsfeil som har hatt betydning for lagrettens kjennelse. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling må på denne bakgrunn oppheves.
- (9) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle. Det anføres at det følger av HR-2009-622-U at det uten hinder av den nå opphevede straffeprosessloven § 362, under ankeforhandlingen, kan leses opp hva tingretten har gjengitt av forklaringer fra tiltalte og vitner. I denne saken var det adgang til å lese fra tingrettens dom for å avdekke en forskjell i fornærmedes forklaringer i de to instansene, selv om det som ble referert ikke hadde form av et protokollat. Under enhver omstendighet har en eventuell saksbehandlingsfeil ikke hatt betydning for lagrettens avgjørelse.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at A ble frifunnet i tingretten for tiltalens post I, men ble domfelt for forholdet i lagmannsretten. A har derfor ankerett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Dette innebærer at anketillatelse bare kan nektes dersom utvalget finner det "klart" at anken ikke vil føre frem. En eventuell beslutning om ikke å tillate anken fremmet skal være begrunnet, jf. straffeprosessloven § 323 andre ledd andre punktum.
- (11) Straffeprosessloven § 362 tredje ledd, som ble opphevet ved lov 16. juni 2017 med virkning fra 1. januar 2018, lød:
- "Inntil lagrettens kjennelse foreligger, skal som regel bare slutningen av den påankede dom leses opp."**
- (12) Bestemmelsen innebærer at det i utgangspunktet ikke skal leses opp fra tingrettens premisser forut for lagrettens kjennelse om skyldspørsmålet. Formålet er at bevisvurderingen i tingretten ikke skal legge føringer på lagrettens bevisvurdering; det er et grunnleggende prinsipp at den dømmende instans bare skal bygge på det som framkommer under forhandlingene, og ikke skjule hen til underinstansens premisser, jf. Rt-1999-757 på side 762 med videre henvisninger.
- (13) At forbudet ikke er absolutt, følger av ordlyden "som regel". Om dette unntaket heter det i Rt 1999-757 på side 763:

"Lovens reservasjon 'som regel' tok sikte på de tilfelle hvor bare en del av bevisbedømmelsen ble angrepet, og hvor bevisføringen ble begrenset til denne del I slike tilfelle kunne delvis opplesning av slutningen være aktuelt"

- (14) Det er samtidig klart at unntaket ikke bare har hatt et så snevert virkeområde som Høyesterett her isolert lest synes å gi uttrykk for. I forarbeidene til bestemmelsen som var foreslått i straffeprosessloven § 331 femte ledd heter det i Ot.prp. nr. 78 (1992–93) side 88:

"I enkelte tilfeller kan det være et særlig behov for å lese opp deler av domsgrunnene. Det gjelder først og fremst i tilfeller hvor det er spørsmål om siktede eller et vitne har endret forklaring, og hvor forklaringen ikke er protokollert, men hvor det i domsgrunnene er redegjort for forklaringen. I slike tilfeller vil ikke utkastet § 331 femte ledd være til hinder for opplesning av de aktuelle delene i dommen."

- (15) Dette er fulgt opp i rettspraksis, jf. HR-2009-622-U hvor det heter:

"For så vidt gjelder ankene over saksbehandlingen, bemerker utvalget at straffeprosessloven § 362 tredje ledd, jf. § 331 ikke er til hinder for at det tingretten har gjengitt av forklaringer fra tiltalte eller vitner, blir lest opp under ankeforhandlingen for lagmannsretten dersom det er spørsmål om det som blir forklart for lagmannsretten, samsvarer med forklaringen for tingretten, jf. Ot.prp. nr. 78 (1992–1993), side 88."

- (16) Det har i juridisk teori og underrettspraksis vært reist spørsmål ved avgjørelsen. Henvisningen til Ot.prp. nr. 78 (1992–1993) side 88 gjelder forslaget til straffeprosessloven § 331 femte ledd, som skulle videreføre dagjeldende opplesningsforbud i § 374 andre punktum. Av hensyn til lovsystematikken ble imidlertid ikke forslaget til § 331 femte ledd vedtatt, men en tilsvarende bestemmelse ble i stedet tatt inn i straffeprosessloven § 362 tredje ledd. Ankeutvalget viser til redegjørelsen i Rt-1999-757 for utviklingen i lovgivningen om adgangen til opplesning av underinstansens dom ved ny behandling av skyldspørsmålet.
- (17) For så vidt gjelder forbeholdet "som regel", er det ikke noe som tyder på at lovgiver mente at bestemmelsen i § 362 tredje ledd skulle ha noe annet innhold enn bestemmelsen som var tiltenkt i § 331 femte ledd, jf. eksempelvis spesialmotivene til § 362 i Ot.prp. nr. 25 (1994–1995) side 32:

"Forslaget går ut på at bare slutningen av den påankede dom kan refereres før juryens kjennelse i skyldspørsmålet foreligger. Det vises til merknadene til §§ 41 og 331. Som det fremgår under 5.1.2 [antakelig ment å være 6.1.2] opprettholdes regelen som den lød i § 331 femte ledd, herunder den mulighet for unntak som ligger i uttrykket 'som regel'. Rettens formann avgjør spørsmålet. F.eks. om partene blir enige om at opplesning av andre deler av dommen kan være hensiktsmessig under behandlingen av skyldspørsmålet. Det bør da tillates."

- (18) Etter ankeutvalgets syn er uttalelsene i forarbeidene om forståelsen av den foreslåtte § 331 femte ledd dermed relevante for tolkningen av § 362 tredje ledd.
- (19) Den ankende part anfører at HR-2009-622-U må forstås slik at et vitnes forklaring for tingretten bare kan leses opp hvis det som blir forklart for lagmannsretten, samsvarer med det som ble forklart for tingretten. Etter utvalgets syn er det ikke grunnlag for å lese avgjørelsen slik. Avgjørelsen innebærer at det kan være anledning til å lese opp det tingretten har gjengitt av forklaringer fra tiltalte eller vitner, dersom det er tvil om det som blir forklart for lagmannsretten, samsvarer med forklaringen for tingretten. Om det i det enkelte tilfellet foreligger omstendigheter som tilsier at det likevel ikke bør leses opp fra tingrettens gjengivelse av forklaringer fra tiltalte eller vitner, må vurderes konkret.

- (20) Av rettsboken fra lagmannsretten fremgår følgende om avhøret av fornærmede og opplesningen:

"Fornærmede ble formant, avga forsikring og deretter forklaring. Rettens leder gjorde kjent at fornærmede har anledning til å uttale seg etter avhør av tiltalte, hvert enkelt vitne og etter opplesning av hvert skriftlig bevis og til slutt før saken tas opp til doms.

Hun forklarte at hun ikke kunne huske om det ble gjennomført samleie som beskrevet i grunnlaget for tiltalens post I siste setning. Til protest fra forsvarer ble hun konfrontert med tingrettens gjengivelse av hennes forklaring i dommen s. 8 første avsnitt 'Fornærmede forklarte i retten at tiltalte deretter hadde vaginalt samleie med henne mot hennes vilje. Hun la til at tiltalte ville si at han ikke forstod at hun ikke ønsket å ha samleie med ham.'"

- (21) Det som ble lest opp i lagmannsretten fra tingrettens dom var tingrettens gjengivelse av fornærmedes forklaring i tingretten. Det oppleste gir ikke uttrykk for tingrettens bevisbedømmelse og ligger innenfor unntaket loven åpner for. Det er heller ikke bestridt at tingrettens gjengivelse av fornærmedes forklaring for tingretten var korrekt.
- (22) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom ankeutvalget enstemmig også finner at anken ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.

SLUTNING :

Anken tillates ikke fremmet.

Bergljot Webster
(sign.)

Karl Arne Utgård
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Riktig utskrift: